

A hosszabb kiállítássorozat, melyet a Műút szervezett a Miskolci Galériában, lassan véget ér. Idén öt éve, hogy megalakult a folyóirat, ennek alkalmából változatos tárlatok sorát láthattuk három hónapon át – irodalmi és színházi tartalmú programsorozattal kiegészülve – a tavasz beköszönté és a nyár kezdete között. A Miskolci Galéria Nkft. jóvoltából a kiállítóhelyek szinte teljes területe a szervezők rendelkezésére állt, úgyhogy minden elképzelésük a lehető leghatékonyabban valósulhatott meg, ezt a lehetőséget pedig elég sokféleképpen és minden esetben hatékonyan használták ki. A művek rokon vagy meglehetősen különböző természetű alkotóktól érkeztek, a festészet és a fotográfia műfajában, többségük onnan, habár objektumok, talált tárgy jellegű szobrok, videóművek, képregények, vázlatok ugyancsak bemutatásra kerültek. A Műút számára saját történetében talán nem lesz külön jelentősége ennek a kiállítássorozatnak, az viszont érdemben állítható, hogy futó művészeti élménynél jóval többet tudott nyújtani annak, aki figyelemmel kísérte alakulását ebben a néhány hónapban.

Az egészet áttekintve úgy tűnik, hogy – némileg a kurátorok preferenciáját is jelző – legnagyobb hangsúly az absztrakt festészetnek jutott, méghozzá két, a városhoz kötődő művész, Seres László és Bánki Ákos festményei révén. Közös kiállításuk a mértékadóra utaló *Kánon* címet kapta, a párosítás pedig a művészeti absztrakció merőben alapvető, együtt mégsem túl gyakran észlelhető különbségeit és megfeleléseit tudatosítja. Ha immanens módon is, az ecsetvonás metafizikájának mindkettőjük számára különös fontossága van, ugyanígy annak az elvi hasonlóságnak, hogy a képnek mindig organikus egységként kell létrejönnie. Seres fiatal korában, a hatvanas évek végén hosszabb vándor- és tanulói időt töltött New Yorkban, ahol életre szóló hatást gyakorolt rá a főleg Jackson Pollock nevével fémjelzett „New York-i iskola”, az amerikai absztrakt expresszionizmus. Ez segítette, hogy a későbbi években – az absztrakció gyakorlatánál maradván – kialakítsa személyes érvényű felfogását a festészetről. Művészetét az általa alkalmazott „non ego” kifejezésben, a személyen fölülkerekedni igyekvő intuitív lényegkeresésként lehet megragadni. A festő a szabad cselekvés pillanatában a szellem tiszta tevékenységét igyekszik vizuálisan rögzíteni kontrollált gesztusokkal. Seres legújabb művei egyfajta elmélyült minimalizmus jegyében egyetlen elemre, képenként egy-egy hosszán, koncentráltan megfestett csíkra egyszerűsödtek. Bánki ugyanakkor a festészet mint az ekstázis eszközeivel a tudatos én által el nem ért, mélyebb létben várakozó, onnan drámaian feltörő, sodró erőkből megnyilvánuló személytelent kívánja életre hívni. Képein vasos, körkörös óriásalakzatokat látunk, nehézkes, nagy energiájú, monoton színörvényeket, melyek összetörölődnek és a lélek felszabadító munkáiban folyton újraalkotják a kopár felszínt. A faktúra eközben élesen, szinte fájdalmasan szabdalt is a dús csorgások nyomán; mondhatni egy melankolikus alapélmény árapálya ez, ahogy dagálykor tetőzve megrepeszt belülről a földet. Bánki festészetének meghatározó mozgása a kiáramlás, a kifelé növekedés, mely horizontálisan és/vagy emeletesen szét-

terül. Seresé az egyhegyűség felé irányuló visszavonulás mozgása, amely a lelki helyett a tudati állapotra helyezi a hangsúlyt, annak pontszerűségét ezúttal a vertikum mentén bontva ki az időben, a festés idejében.

A festészeti tárlattal egy időben válogatás nyílt a szépiroként ismert Nadas Péter fotográfiáiból. Ez május 10-ig volt megtekinthető. Címe – *„Ha a figyelem semleges...”* – nemcsak arra az alapvető szemléleti viszonyra utal, amellyel a fotográfus közelít a világ dolgaihoz, hanem a nyugalomra is, amelyet kivételesen éber megfigyeléseinek keresztül mintegy felajánl a nézőnek. Az idézet Nadas *Világoló részletek* című esszéjéből származik, melynek teremtől teremre több részlete is felbukkant a falakon. A fotók három ciklusba rendeződtek (*Valamennyi fény; A fa; Világoló részletek*), a hatvanas évek kezdetétől az utóbbi időkig átfogó pályaképet adva. Nadas fiatal fotóriporterként készített felvételein alakok és arcok, maga a látható ember áll a középpontban, míg néhány évtized múlva egyedül a természet marad, és az ember alkotta terek. A csendes szemlélő is csak odasajthető; képei fény-árnyék-kapcsolatokat átlényegítő jelleget öltenek. Ez az „átlényegítés” a képkalkotás egy olyan alapelszerű problémájára hívja fel a figyelmet, amely a tapintással kapcsolatos. A figyelő ember szeme mintegy letapogatja a felületet, amivel érintkezésbe lép. Tudata a fényesség és a sötétség (az árnyék) antagonizmusából meríti a valódi megértéshez szükséges dramaturgizáló erőt. Ez a sajátosság az abszolút látásban gyökerezik, mely az emberi mérték számára legalább annyira vak, mint amennyire mindent látó. A *Világoló részletek* ciklus képein nincs semmi, ami plasztikus, mindössze maga a végső érvény igényével felidézett meztelen plaszticitás. Amit látunk, csupán ennyi: színtelen, ámde rendkívül metsző képsorozat egy üresség puritán szobabelső-ről, melynek geometrikus sötétségéből létezését szab magának a fény – rejtélyesen jön, feltűnik itt és ott, sarkokban, falsíkon, halkán ki-be jár idegenként, a zárt ajtóra vetve az ablak árnyát, világteret képez, mint bárhol, de ezúttal felismerhető – körülbelül csupán ennyi, mégis olyan intenzíven lett megfigyelve, kiválasztva, magára hagyva ez a világloán csupasz tér, hogy a szellem eredendő erotikája – melynek legtisztább megjelenése fény – szinte életet lehelt belé, általa lépett elő a maga teljességében, noha a képek töredékes természetük folytán mindezt csak sugallni képesek, beteljesítő érzést nyújtani róla nem tudnak. Valamely hiány, leküzdhetetlen távolság, megközelíthetlenség kínzó tudata ébred, ezért ha a néző túl sokáig nézi ezeket a képeket, előfordulhat, hogy felfogja és távozáskor magával viszi a belőlük sugárzó szomorúságot.

A fotográfiai válogatás helyébe a május 11-én megnyitott *Párok* című kiállítás lépett (megtekinthető június 16-ig), melyet – először Rutkai Bori és Nemes Péter, illetve Szirtes János és Molnár Ágnes Éva részvételével – a szervezők egy hosszabb sorozat első bemutatójának szánják, hogy jobban megvilágítsák a művészpárok hol közös, hol elkülönült alkotói tevékenységét.

Az első páros esetében Rutkai Borinak kisebb méretű akrilfestményei nagy számban, valamint egy furcsa, színpom-

A Műút-hetek kiállításai a Miskolci Galériában

NADAS PÉTER
fotókiállítás

Nadas Péter fotókiállítás

Barkóczy Ákos

Bazsányi Sándor a megnyitón

Miskolci Galéria – Rákóczi-ház

Dzsongel

felugossy László

Párok

Fekete Balázs kiállítása

Rutkai Bori és Nemes Péter

Fekete Balázs kiállítása

Rutkai Bori és a Specko Jedno

Bánki Ákos és Seres László

Varga Éva kiállítása

Lakatos István kiállítása

Lakatos István

pás tárgya (porszívó horgolt szívburokban) kerültek kiállításra. Nemes Péter kevesebb, de technikailag nagyobb változatosságot mutató műcsoporttal szerepel: találkozhatók festett bükkfából, fenyőfából (*Gyepszőnyeg*, 2007), duratranszból (*Fordulópont*, 2005), vagy graffittal (*Barázdabillegető...*, 2007) készült művekkel, mindez a *Foglalt terek* című fotódokumentáció néhány darabja mellett, amelyekben „a vasszagú pályaudvarok és gyomlepte állomások” egy meglehetősen jelentéktelen elemét, az ülőrészüktől megfosztott, funkciójukat veszített padokat mint az emlékezés és az elmúlás szimbólumértékkel bíró motívumait élesíti újra a művész. Elmondása szerint sokáig foglalkoztatta a gondolat, hogy fehérre meszelt padtámaszokat készítsen, hogy később aztán különböző szituációkat ábrázoljon velük. Olyan fekete-fehér fotókat láthatunk a falakon, melyeken két, gipszből öntött padszár, magányos természeti környezetbe helyezve, a tovatűnteken való elidőzésre szólítanak, kissé akként, mint a névtelen sírhelyek, melyek már régen romba dőltek. A *Párok* finoman megejtő ellentmondását jelentik e veszteség-érzésből nézve Rutkai Bori képei. Egyik kedves technikája a horgolás, de mondhatjuk, hogy festés közben is „felruház”, átvitt értelemben szólva amolyan „színtakarókkal”; olyan képeket fest – mint egyszer ő maga írta –, melyek védelmi funkciókat kívánnak betölteni. Festészete játékra hívó örömforrás a festőnek és a nézőnek is. Szelíd, pajzán, sokszor szűziesen humoros. Első pillantásra megdöbbenő, milyen erősen átérzi a színek gazdag birodalmát. A látás általuk tiszta vízben fürdik, a képzelet tisztább levegőt szív, érzékein át az ember lelke is tisztulni akar. Naiv stílusában a gyermekévek szabadlelkűsége ragyog, persze kiforrott, sajátos, valódi stílusfokon. Az oltalma ugyanakkor – úgy a festő, mint mindenki más számára is – roppant törekeny, mert nagyon kiszolgáltatottnak tűnik úgy, ahogy van, alighanem mert őszintén kilóg a közönséges létezésből a korszak megszokottan vulgáris, szorongásra hajló világában.

A másik páros részéről a kiállítás Szirtes János négy végtelenített videóképet, Molnár Ágnes Évának pedig három sorozatból (*In-between; Polgárháborúk; Profán szentség*) összesen nyolc fotóprintjét mutatja be. Az előző párostól eltérően az ő munkáikat termenként közösen állították ki. Ugyanegy térbe került Szirtes *Néni* (2011) és *Bácsi* (2007) című videója és velük szemben egy-egy kép a 2010-ben készült *In-between* sorozatból. Érezhető valami kapcsolódási pont közöttük. A *Néni* és a *Bácsi* szándékosan elrontott csendéletek, groteszk fonáságig vitt szemléltetései annak, amikor az emberi élet helyén csupán egy üres lyuk marad, a néni és a bácsi legalább olyan személytelen, mint a külvilág, amelyben mozognak, de az erősebb náluk, és reménytelenül kivetí őket. Az *In-between* fotói egy extrém sporttáborban készültek. Olyan kamaszokról szólnak, akik a gyermekkortól távolodva, még a felnőttkortól messze vakmerő szituációkban teszik próbára magukat, megítélésüket önmaguk és mások felől képességeik keresése határozza meg. A művész más-hol – a *Profán szentség* képein – fennkölt, megrázó, klasszikus művészettörténeti toposzokat (Judith és Holofernész, Kleopátra

halála, boncolás) hoz vonatkozásba mindennapos utcai élethelyzetek (bámészkodás, cipőpucolás, útjavítás) hangulatával. Minden toposzt beállított jelenetként ábrázol, melyben a főszereplő mindig fehér pólót visel, rajta a társított utcai mozzanat képével. A „szentség” szó inkább bizonyos pátoszra utal, mely szöges ellentétben áll a pólón látható „profán” cselekedet köznapiságával. Egy kissé erőltetett értelmezés szerint ez a gesztus beemeli a külvilágot egy szakrális eseménybe. Ha a műcímbe használt fogalmakhoz ragaszkodunk, ennek valójában az ellenkezője történik: az esemény itt is groteszkké válik, mert a profán odalépésével a pátosz (a szentség) lényegében csorbul. A *Profán szentség* termében ráadásul Szirtes két másik videóképe is megy: a *Smink* (2012) és a *Grimasz* (2004). Magam sem tudom, melyik a hideglelősebb. A *Smink* a Holofernész lefejezése és a boncolási jelenet között: fekete háttér előtt ül a művész egy fehérrel terített asztal mögött, kilenc borospohár, egy üveg bor, egy kistükör és sebfertőtlenítő társaságában. Halálos csend van és nyugalom. A férfi nekilát, gondosan tölt egy pohárral, és miután ráérősen kiitta, az asztalhoz csapva összetöri, majd egy kiválasztott szilánkkal vagy a pohárcsonkkal – kistükörrel a kézben – „sminkelni” kezdi magát. Így megy ez szép lassan egészen az utolsó pohárig, amikor a férfi arca már foltokban vérzik. A szigorú csend rendre csak az üvegcsattanások során törik meg, a néző pedig egyre kényelmetlenebbül érezheti magát, hogy *mindezt* tétlenül figyeli, vagy hogy miért nem megy el. Hatására nyilvánvalóbb értelmet nyernek a *Profán szentség* jelenetei is, rámutatva a modern nézőséget oly gyakran jellemző perverzítésra, a fonák viszonyokban, azaz a látványtól való elkülönültség és a profán nézni-akarási között megnyilvánuló passzív feszültségre.

A *Műút-hetek* második körében (áprilisban és májusban) Fekete Balázs és Varga Éva kiállításai szerepeltek. Fekete Balázs sokoldalú autodidakta művész, aki a képzőművészet mellett próza- és cikkírással, illetve színházzal és zenével is foglalkozik. Varga Éva miskolci szobrász két külön műcsoporttal jelentkezett. *Kétszáz ajtó* című „ajtóportréi” a MissionArt Galéria által szervezett művésztelepen készültek tavaly nyáron az egykori vasgyár területén. (A sorozat egésze egyfajta „képi novella”, amelyből néhány példányban művészkönyvet is kiadtak.) Érdekesség, hogy nem galériában, hanem egy hajdani cukrászda üvegfrontjának belső oldalán látható a főutcán.

A *Kétszáz ajtó* megmutatja, hogyan virágoztatja ki a természeti idő az ízléstelen, otromba gyárkultúra kívánalmait szerint alakított helyeket, a régóta döglött szörnnyként partra vetett, rothadásnak indult és csontig leszüretelt vasgyár holdvilágos táját. A monokróm művekkel felérő ajtókat szemlélve örömmel látjuk, hogy az ember segítségével szobrász, könnyebben, bár lassabban megy a rehabilitáció. A természet előbb vagy utóbb megszépíti azt is, amit az ember elrontott. Ezek az ajtók többé nem ajtók, hasznosságuk átadta helyét egy nagyobb igazságnak. Romlás közben színpompás harmóniában változnak át valamivé, amik sohasem voltak: a természet egyszerű remekműveivé. A művész alázatosan csak annyit tesz, hogy megkeresi, megnézi,

kiválasztja őket, vagy még inkább: hagyja, hogy az útjába kerüljenek. A szobrász másik műcsoportja (*Vasgyári plasztikák*, megtekinthető június 30-ig) is a művésztelephez kötődik: kidobott, kiselejtezett, különböző funkciójú talált tárgyak, vasdarabok kaptak benne művészi átértelmezést.

A Műút már első megjelenése óta bevonta tartalmi közegébe a képregény műfaját. Ennek során vált visszatérő munkatársává Lakatos István képregényalkotó, könyvillusztrátor és író, a *Lencsilány* című album és a *Dobozváros* című regény szerzője, aki számos rajzát, színvázlatát mutatta be (megtekinthető június 21-ig), a képregény születésének stációit illusztráló. Láthatóak többek között Ljudmila Ulickaja magyarul nemrég megjelent mesekönyvéhez (*Történetek gyerekekről és felnőttekről*) és Kemény István regényéből (*Kedves Ismeretlen*) vett egyik történethez készített művei, valamint a *Dobozváros* néhány illusztrációja is. Stílusvilága, melyet az ódonlát kedvelő fekete komédia bizonyos típusfigurái népesítenek be, abba a klasszikus vonulatba tartozik, melynek egyik legnépszerűbb alkotója Tim Burton, az amerikai filmrendező és festő. A folyóirat egyébként májusban külön kiállítást nyitott az ötéves fennállása alkalmából

kiírt képregény pályázat nyertes alkotásaiból a galériában, ahol így más képregényeket is meg lehetett tekinteni. A díjazottak meghívást kaptak a lapban való megjelenésre.

A *Műút-hetek* sajátos helyszínékként működő múzeum-pedagógiai térben, a Nyolcadik Kunszt *Dzsungelében* pedagógiai szempontok alapján válogatott kortárs művekből hozott létre kiállítást a galéria intézménye, a Nagy Kunszt Kortárs Képzőművészeti Tanulmányi Múzeum, mely a kiállítás-sorozat teljes ideje alatt szervezett foglalkozásokat. Kiállító művészek: Aatoth Franyo, Bogdándy Szultán, feLugossy László, Földi Péter, Fukui Yusuke, Gaál József, Kótai Tamás, Szirtes János, Szurcsik József, Tarr Hajnalka, Ujházi Péter; a látványos, komoly és játékos elemekben bővelkedő kiállítás kurátora: Éliás István.

A tárlatok mellett egyéb művészeti ágak rendezvényei is szerepeltek a programok között: beszélgetés a független színházról Schilling Árpáddal, előadások vetítése archív felvételekről, több koncert, utcai akciók, irodalmi estek, Nadas Péter-szimpozium. A *Műút-hetek* (és a Factory Arénával közös, húsz hónapos *Tudásgyár-projekt*) június 2-án egész napos kortárs művészeti ünnepel zárult.

